

WAARHEID DIE IN BEWEGING ZET

Gemeente van Christus,

‘De wijzen uit het Oosten’ – een verhaal dat elk kind vertellen kan. Hoewel, de beelden van de kinderbijbel laten ons soms dingen geloven die in de bijbel zelf niet verteld worden. Als ik u vraag: hoeveel wijzen kwamen er naar Jezus, zult u allemaal denken: ‘drie’. Waarschijnlijk zijn we aan drie gaan denken door de drie geschenken die Jezus krijgt van deze vreemde reizigers, maar met *hoeveel* ze waren vertelt het verhaal ons niet.

Laat ik nog eens een paar vragen stellen bij dit verhaal.

1. *Waar* komen deze wijzen vandaan?
2. *Wat* zijn het voor mensen: wijzen, koningen, magiërs?
3. *Waarom* willen ze de nieuwe koning hulde bewijzen?
4. *Wat* was dat voor ster die hen de weg wees?
5. Is dit *echt* gebeurd?

Stuk voor stuk vragen die het verhaal zelf niet beantwoordt en die ons dus ook niet verder brengen. Sommige commentaren zijn druk in de weer om te bewijzen dat dit verhaal echt is gebeurd! Ze zoeken oude sterrenkaarten op en proberen een verklaring te vinden in een samenstand van planeten of in de nabijheid van de komeet Haley, maar meestal komen ze dan niet uit. Met dergelijke vragen lijken we niet de toegang tot het verhaal te vinden!

‘Eén dwaas kan meer vragen dan 100 wijzen kunnen beantwoorden’ zegt een oud spreekwoord. Vragen kunnen ons op weg helpen, maar vragen kunnen ons ook doen verdwalen. Wie wil gaan zoeken naar de kleur van het cijfer 8 zal verdwalen – dat is een vraag die je in verwarring brengt. ‘Hoe zwaar is een psalm?’ of ‘Hoeveel meter is jouw liefde voor mij?’. Vragen die je niet helpen dingen beter te begrijpen, maar je op een dwaalspoor zetten. In wetenschap en filosofie is de grootste uitdaging het vinden van de juiste vragen. Door een vraag net even anders te formuleren ga je tegen een probleem totaal anders aankijken en ontdek je nieuwe dingen. De ware kunst is het stellen van de juiste vragen.

Ik ben ervan overtuigd dat de vraag bij bijbelverhalen ‘Is dit echt gebeurd?’ niet een vraag is die ons verder helpt, maar ons eerder op het verkeerde been zet. Natuurlijk zijn er historische feiten die achter de verhalen liggen. Maar die historische feiten kennen wij alleen maar door de verhalen. En die *verhalen zelf* willen ons heel wat meer vertellen dan historische feitjes alleen. De bijbelverhalen willen ons een *boodschap* vertellen. De bijbelverhalen willen *betekenis* krijgen in ons leven. Wie in die verhalen alleen de feitjes wil zoeken, zal aan het verhaal en daarmee aan de boodschap voorbij gaan. Wie gelooft dat alles echt gebeurd is, hoeft zelf nog geen ernst te maken met de boodschap!

In het verhaal van deze wijzen of magiërs uit het onbekende ‘Oosten’ komen we overigens een schokkend beeld tegen van deze ‘bijbelgetrouwe’ gelovigen. Stel u voor: er komen vreemde maar voorname mensen van heel ver en die krijgen toegang tot de koning – dat geldt warempel niet voor iedereen! Ze komen met het verontrustende bericht: ‘waar is de geboren koning?’ Herodes weet van niks, in zijn paleis is geen prins, laat staan een koning geboren. Maar hij neemt het bericht uitzonderlijk serieus, angstig als hij is voor elke vorm van concurrentie. Hij vreest dat dit wel eens kon gaan over meer dan een gewone koning, dat hier sprake is van de *Messias*, het soort koning dat hij het meest van al vreest! Hij informeert bij de schriftgeleerden en hogepriesters, de theologen van die tijd.

En niet tevergeefs, want naar het schijnt hebben ze vlot het antwoord op de vraag van de koning waar de Messias geboren moet worden: ‘In Bethleem, in Judea...’ en ze geven ongevraagd meteen de bijbelse argumentatie mee. *Bingo!* Als je nu het vervolg van het verhaal niet zou kennen, zou je ongeveer het vervolg zo kunnen voorstellen: er ontstaat een wedstrijd tussen (1) de magiërs, (2) de koning en zijn soldaten en (3) de hogepriesters en schriftgeleerden, wie het eerst de pasgeboren Messias zou vinden. De magiërs omdat ze hiervoor gekomen waren, de koning om het kind meteen om te brengen en daarmee de concurrentie voor te zijn en de hogepriesters omdat het *hun* Messias zou zijn, degene die in hun eigen bijbel werd voorspeld en in hun tijd verwacht.

Verbijsterend is het om dan te zien dat weliswaar koning Herodes zijn maatregelen treft – voor het geval dat -, dat ook de Magiërs op pad gaan, maar dat er verder volstrekt *niets* gebeurt! Er gaat *niemand* met hen mee! De theologen konden feilloos de bijbelteksten vinden waarin de komst van de Messias en zelfs zijn geboorteplaats voorspeld werden, maar ze gaan niet mee – zelfs niet voor het geval dat! Ze zien de waarheid, maar het is een waarheid die hen niet raakt en hen niet in beweging zet! Ze stellen de verkeerde vragen.

Dit is een verontrustende gedachte: zij die de Schrift kennen en bestuderen, zij die elk woord voor geïnspireerd en gezaghebbend verklaren, zien niet wat er

werkelijk gebeurt. Door de fixatie op de Schriftwoorden zijn ze blind voor wat er bijna onder hun ogen gebeurt – ze kijken *te ver*. Dat heidenen van verre zouden komen voor de Koning van Israel zouden ze ook kunnen verwachten uit hun eigen bijbel. Maar *als* het gebeurt: als de Messias wordt geboren, *als* er voorname heidenen komen om hem te zoeken, *als* een heidense koning bang wordt voor zelfs nog maar een kind... zien ze het niet! Stekeblind zijn ze!

Dat kan dus: in alle eerbied en oprechtheid met de bijbel bezig zijn en toch niet zien wat God doet in je eigen leven. Jezus zal zelf zeggen over de woorden die hij in de bergrede uitspreekt: ‘Een ieder die deze mijn woorden hoort en ze doet, zal zijn als een wijs man die zijn huis op de rots bouwt’. Wijsheid ligt niet in het bestuderen en voor-waar-verklaren van de woorden van God, geloof is niet geloven dat er waarheid in of achter de bijbel ligt... Geloven is: horen en doen! Horen en *ge-hoor-zamen*.

Wie bezig is met de vragen naar *historische* waarheid van de bijbel vergeet meestal de *actuele* waarheid van de bijbel. Wie zoekt naar de waarheid *achter* de woorden, gooit zijn eigen gedachten en verwachtingen over de bijbel heen en is als degene die met Sinterklaas verrast is over het cadeautje dat hij voor zichzelf heeft gekocht en ingepakt. Waarheid ligt aan *deze kant* van de bijbel, daar waar ik, waar wij de bijbel lezen. Wie meer wil weten dan de verhalen van de bijbel ons vertellen blijft net zo blind als de schriftgeleerden in Jeruzalem. Hier, tussen mijn geopende hart en de geopende bijbel wordt de bijbel voor mij, voor ons tot betekenis. En wie het hier zoekt zal ook gaan zien wat God doet.

Zo niet de schriftgeleerden en hogepriesters uit Jeruzalem. Zij konden nog een kleine dertig jaar in zalige rust speculeren en theologiseren zonder zich te bekommeren om wat er binnen hun eigen landsgrenzen gaande was: de Messias, de beloofde Koning – de rechtmatige Koning die zijn land en de aarde weer recht zou zetten! Er ging hen geen lichtje branden, laat staan een ster!

*

Want dat is, als we het verhaal van de Wijzen in het verband van Mattheus' evangelie lezen de betekenis van dit verhaal: *de beloofde Koning is geboren*. Vanaf de eerste woorden van zijn Evangelie is hij *dat* aan het vertellen – steeds weer onder verwijzing naar andere teksten en beelden uit het OT. Allereerst door met lange geslachtsregisters aan te tonen dat de geboren Messias werkelijk de nakomeling van koning David is. Vervolgens, in de droom aan Jozef in een verwijzing naar de profetieën van Jesaja dat God in deze komende Messias zelf bij mensen zou wonen – *Immanuel, God bij ons*.

En als we verder lezen gaat Mattheus zo ook verder: Jezus zal degene zijn die uit Egypte wordt geroepen, zoals Israel, het Exodus-volk. Jezus zal 40 dagen door de woestijn gaan, zoals Israel 40 jaar door de woestijn ging. Jezus zal de tweede Mozes zijn die de berg bestijgt en daar de woorden van God spreekt, een nieuwe wet voor het Koninkrijk van God. Verwijzing op verwijzing, zodat niemand het missen kan: dit is de beloofde. Hij is Israëls Koning!

Jezus is Israëls Koning, de beloofde Messias. Maar, zo zou je je kunnen afvragen: wat hebben wij daarmee te maken? Wat heeft de wereld te maken met een Koning van een volkje ergens aan de rand van de Middellandse Zee? Welke boodschap hebben de heidenen aan deze Messias die vooral de Messias van Israel is? Daar geeft ons verhaal een antwoord op.

Magiërs uit het Oosten komen naar Jeruzalem. Het Oosten - er worden geen landen genoemd, maar bijna de hele wereld lag ten Oosten van Israel. Westelijk werd ze begrensd door de Zee. Heidenen-van-ver. Ze worden geleid door een ster en die ster brengt hen eerst naar Jeruzalem. In de loop van het verhaal lijkt het alsof de route via Jeruzalem een vergissing was – een omweg met tragische gevolgen. Maar het verhaal lijkt niet te zeggen dat het een vergissing is. Dit is de manier waarop Jeruzalem – het centrum van Israëls politieke en religieuze macht – het Kerstevangelie te horen krijgt. Bij Lucas zijn het herders en engelen, maar bij Mattheus zijn het heidenen die aan Jeruzalem vertellen dat de Messias is geboren. Nota bene: heidenen brengen Israel het goede nieuws!

Dat lijkt warempel wel de omgekeerde wereld. God had aan Abraham beloofd dat in zijn nageslacht alle volken van de wereld zouden worden gezegend. *Dat* moest Israel doen! Richters en profeten hadden Israel er steeds weer aan herinnerd: jullie taak ligt in de wereld! Breng hen het licht, vertel hen van bevrijding, wees een licht voor de wereld! Het was op een mislukking uitgedraaid. Zelfs de verwachting van een Messias was verworpen tot de verwachting van een lokale bevrijder.

Zou dat de reden zijn dat de overpriesters en schriftgeleerden de boodschap van de Magiërs niet serieus namen? *Hoedo*, een ster? Wij lezen de bijbel! *Hoedo*, heidenen? Wat weten heidenen van de Koning van de Joden? Nou, heel wat meer dan deze bijbelgetrouwe theologen, blijkt hier. Heidenen zien in hun horoscoop nota bene wat gelovige joden niet eens in hun bijbel konden vinden. Israel wordt gecorrigeerd door heidenen, uit de hoek waar ze het niet verwachten.

En zij, deze heidenen, gaan op weg, zij knielen neer bij het kind en geven grote en veelzeggende geschenken. Heidenen vertellen dat Jezus de Koning van de Joden is. Zij laten zien dat deze Koning de taak die Israel vervult: heil voor

volken zijn. Dat was wat de Magiërs zagen tot in de sterren: deze is het begin van een nieuwe schepping: heil voor de wereld. Zichtbaar tot in de sterren.

*

Schudden wij nu ons wijze hoofden? Zeggen wij nu: ach, ach, die domme overpriesters en schriftgeleerden! Zijn wij wijzer? Doen wij *wel* wat Israel niet deed? Zijn wij nu *wel* een licht voor de wereld? Zijn wij mensen die bevrijding brengen? Paulus is heel hooggestemd over de roeping van de kerk:

Zo zal nu door de kerk de wijsheid van God in al haar schakeringen bekend worden aan alle vorsten en heersers in de hemelsferen...

Israëls opdracht is nu onze opdracht, omdat de Koning van Israël de Heer van de wereld is. Wij mogen, wij moeten, wij worden geroepen te zijn de zichtbare gestalte van 'de wijsheid van God'. Niet alleen voor elkaar – *dat ook!* -, niet alleen voor Siddeburen – *dat ook!* -, niet alleen voor de wereld – *dat ook!* -, maar zelfs voor 'alle vorsten en heersers in de hemelsferen'. De hele kosmos, de zichtbare en de onzichtbare wereld zou aan ons, aan de kerk, moeten kunnen zien wat God voor heeft met ons en met deze aarde. Groter kan niet?

Of zijn wij te druk met onze theologie, zijn wij te druk met onze kerkelijke organisatie? Zijn wij te druk met ons alledaagse bestaan? Houden wij de waarheid van de bijbel liever wat op afstand? Houden we onszelf liever wat uit de wind? Of gaan wij op pad? Misschien, net als de Magiërs die ook lang niet alles begrepen. Maar wat ze zagen en wat ze begrepen was voor hen voldoende om op weg te gaan. En zij hier de eersten die knielen bij Jezus... zij gaan alle gelovige joden voor! Zij zijn de eersten uit de heidenen die laten zien wat de kerk mag gaan doen: 'de wijsheid van God in al haar schakeringen bekend maken'!

Wie zijn wij in dit verhaal? Zijn wij de vrome gelovigen die niet op weg gaan? Dan is het te hopen dat wij op onze weg vreemde vogels tegenkomen, zoals de magiers die achter een ster aanliepen, om ons te herinneren aan een waarheid die ons wel in beweging zet. Of zijn wij de heidenen die knielen? De heidenen die, hoe weinig ze soms ook nog van het verhaal van God begrijpen, wel op pad gaan? *Wie zijn wij?* Het verhaal is niet uit, zolang wij nog voor die keuze staan!

Amen